

П. Т. Саблук*д-р екон. наук, академік НААН***Л. І. Курило***д-р екон. наук
м. Київ*

ЕКОНОМІЧНІ ЦЕНТРИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ В УПРАВЛІННІ АГРАРНОЮ ЕКОНОМІКОЮ

Постановка проблеми. Характерною особливістю агропромислового виробництва є його територіальна розосередженість. Без доведення кожному суб'єкту господарювання, його підрозділам і окремим виконавцям робіт, необхідної інформації управляти цією сферою практично неможливо. Тому дуже важливою є продумана система організації управління АПК, що має охопити всі його суб'єкти як у територіальному (горизонтальному), так і у вертикальному розрізах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Зазначені питання досліджувались у роботах О. Г. Булавка, В. С. Дієсперова, М. Ф. Кропивка, М. Й. Маліка, Ю. О. Лупенка, О. Г. Шпикуляка, В. Я. Месель-Веселяка [1–6]. Окремі аспекти, зокрема щодо вдосконалення взаємодії науки і освіти, регулювання розвитку підприємництва, в роботах О. І. Амоші [7], В. І. Ляшенка [8] та інших науковців. Метою даної статті є пошук шляхів охоплення всіх суб'єктів аграрного ринку у територіальному та вертикальному розрізах за рахунок чіткої системи організації управління АПК.

Виклад основних результатів дослідження. У даний час на макrorівні створено цілу низку державних і громадських структур, які утворили розгалужену мережу своїх органів в областях, районах, сільських населених пунктах. Однак їхня робота з точки зору узгодженості, системності й комплексності функціонування та розвитку сільських територій, розміщення на них суб'єктів господарювання в абсолютній більшості випадків не взаємозв'язані й між собою не узгоджені. Наявні, наприклад, різноманітні громадські організації здебільшого функціонують самі по собі й не націлені на досягнення високих кінцевих результатів суб'єктів господарювання у сільських населених пунктах (їх на Україні 28 500 од.), облаштування конкретних територій, на яких вони розташовані і де проживають селяни (16 млн).

Тому виникла об'єктивна потреба скоординувати їхню діяльність, визначити роль і місце кожного для досягнення бажаних кінцевих результатів. Із цією метою в кожній області під керівництвом першої особи слід було б створити економічний центр розвитку сільських територій, на необхідність яких, як форми управління, вказується в зверненнях перших осіб держави.

До їх складу слід ввести господарників та науковців, в першу чергу спеціалістів економічного профілю, усіх існуючих на території області державних і приватних інституцій, громадських організацій, підприємств незалежно від відомчого підпорядкування. Об'єктом інтересу цих центрів повинен стати кожний район (можливо на правах їхніх філіалів), сільський населений пункт, (включаючи людей, які там проживають), суб'єкт господарювання. Єдина мета роботи центрів під мето-

дологічним керівництвом центральних державних, наукових і громадських організацій держави — підвищення економічного і соціального рівня життя сільських жителів. Адже становище, коли урожайність культур, продуктивність худоби, фондооснащеність аграрного виробництва в 3 рази і більше нижчі, ніж у країнах Європи, США не витримує ніякої критики. Немає ніякого пояснення тому, що рівень оплати праці в цій сфері на 40 % нижчий, ніж у середньому по державі. І це в ситуації, коли всі чудово розуміють, що перспективи розвитку має та держава, в якій розвиваються не тільки міста, а й уся її територія. Особливо це стосується України та її аграрного сектору.

В першу чергу всім слід зрозуміти, що в основі економічної і фінансової діяльності держави є економіка і фінанси підприємств, суб'єктів господарювання. Якщо будуть позитивні результати в нижній ланці виробництва, такі ж результати будуть і в державі. Центр ваги всіх ієрархічних ланок управління від державного до районного рівня повинен бути направлений на первинні ланки виробництва. Зокрема сьогодні вкрай необхідно:

1) провести необхідну роз'яснювальну роботу серед селян про об'єктивну необхідність проведення та зміст аграрної реформи і з їх участю зробити все можливе по її завершенню. Слід викоринити з їх голів думку про те, що земля як дар божий не повинна приймати участі у формуванні економічних показників і цін на вироблювану в сільському господарстві продукцію. Така позиція була вигідна більшовикам (комуністам), щоб зробити свою ідеологію привабливою. Під адміністративним тиском вона в окремі періоди для більшовиків (комуністів) спрацюувала, а для селянства — ніколи. В них з кожним роком зменшувався економічний інтерес до праці в сільському господарстві, збільшувався диспаритет цін і т. под., хоча на з'їздах партії селянське питання розглядалося. А причина тут очевидна — виключення ресурсу землі з економічного обороту з кожним роком відкидало аграрну економіку на узбіччя економічних процесів, що відбувалися в державі і світі. За нашими підрахунками, по цій причині селяни щорічно втрачали і втрачають 3000 грн з кожного гектара сільськогосподарських угідь, а по державі в цілому 120 млрд грн.;

2) створити розгалужену мережу підготовки і перепідготовки кадрів. Знання об'єктивних економічних законів ринкової економіки, формування ціни виробництва, ціни пропозиції, ринкової ціни, прибутку в цій економіці є обов'язковим для всіх і кожного. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання все більше викремлюється в головну і нею повинні займатися підготовлені керівники і спеціалісти, здійснюючи постійний моніторинг цих показників, обговорюючи їх рівень на семінарах, конференціях, нарадах і т. под.;

3) активізувати, аж до охоплення всіх територій, створення різного характеру кооперативів (заготівельних, постачальницьких, кредитних). Крім самих селян їм цю роботу ніхто не зробить, але їх треба навчити цьому. В даний час в Україні є більше 28 тис. сільських населених пунктів, в кожному з яких повинен бути той чи інший обслуговуючий кооператив. На сьогодні таких кооперативів є менше однієї тисячі. А хто ж організує їх ще біля 30 тисяч одиниць. Без загальної ідеології цієї роботи, через центри, досягти цього, на наш погляд, неможливо;

4) розвиток інтеграційних процесів в кожному адміністративно-територіальному районі. Не може бути такого становища, що в половині адміністративних районів держави немає тваринницьких ферм, підприємств по переробці сільськогосподарської продукції. Обґрунтування можливостей їх організації, забезпечення ефективного функціонування повинно стати однією із задач центрів;

5) створення заготівельно-збутової системи. Кожний сільський адміністративний район повинен мати агроторговий дім, функцією якого повинна стати організація заготівлі і реалізація через оптові ринки, по каналах зовнішньої торгівлі, виробленої на території району сільськогосподарської продукції;

6) впровадження і супровід досягнень науково-технічного прогресу, передових і новітніх технологій у виробництво, систему управління, економічну діяльність і т. под.;

7) вирішення економічних і правових проблем власності на майно і землю всіх, хто проживає на сільській території. Власність кожного повинна бути не лише, юридично захищена, а й мати дієвий механізм такого захисту, та на повну силу працювати на її власника і суспільство. Кожний селянин повинен знати свої права, обов'язки і відповідальність за свою власність;

8) участь кожного, хто проживає на сільській території у вирішенні проблем її розвитку. Приблизно до того, як це робиться в релігійній діяльності, слід організувати функціонування інших ділянок суспільного життя громади (дороги, водопостачання, культура і т. под.).

Вирішення проблеми створення запропонованих центрів і заходів впливає з необхідності переведення результатів наукових досліджень у практичну площину, а також створення умов для залучення для цього наявного потенціалу регіональної освіти і науки, посилення координації (рис. 1).

В цілому, основні функції Центру з врахуванням вищеперелічених невідкладних задач можуть бути наступними:

- обговорення і прийняття рішень щодо основних напрямів діяльності агропромислового виробництва на регіональному рівні (району, області);
- розробка програм розвитку агропромислового виробництва і сільських територій;
- розгляд пропозицій щодо ефективного використання наявного потенціалу аграрного сектору, впровадження досягнень аграрної науки у виробництво;
- обговорення питань соціально-економічного розвитку сільських територій;
- прийняття участі у створенні регіонального банку завершених наукових розробок та здійснює допомогу у їх апробації та реалізації.
- здійснення заходів щодо підвищення кваліфікації фахівців агропромислового комплексу на всіх рівнях;

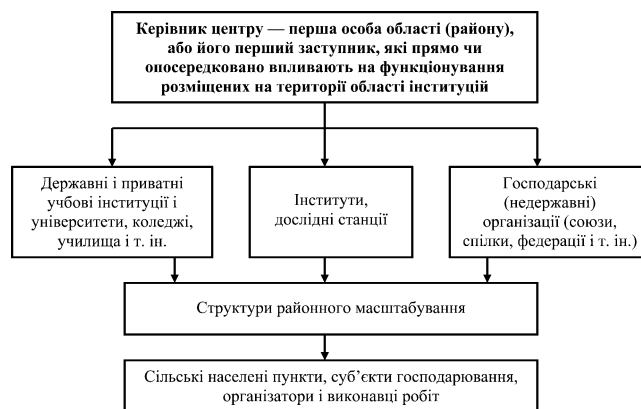

Рис. 1. Організаційна структура економічних центрів розвитку сільських територій

— надання консультаційно-методичної допомоги виробничим підрозділам, сільським радам, районним господарським органам;

— здійснення маркетингової діяльності шляхом організації виставкової діяльності, демонстраційних полігонів, аукціонів;

— встановлення зв'язків із зарубіжними країнами (компаніями) з питань агропромислового виробництва;

— створення сприятливого інвестиційного клімату та обґрунтування проектів з залученням державних, приватних та іноземних інвестицій з метою забезпечення інноваційного розвитку АПК та соціально-економічного розвитку сільських територій.

Нами запропонована організаційна структура Житомирського економічного центру на основі наукових, освітніх закладів, недержавних організацій, суб'єктів господарювання Житомирської області (рис. 2).

Основні завдання Центру:

— аналіз соціально-економічних відносин в АПК області та підготовка пропозицій органам виконавчої влади;

— аналіз розвитку сільських територій області і розробка пропозицій щодо їх соціально-економічного розвитку;

— обґрунтування пропозицій щодо ефективного використання ґрунтово-кліматичного потенціалу, матеріально-технічних, трудових та фінансових ресурсів, передових технологій в агропромисловій діяльності;

— координація роботи освітніх, наукових установ і агроформувань з метою апробації і впровадження новітніх науково-технічних розробок;

— інформаційно-консультаційне забезпечення державних та недержавних установ і організацій аграрної сфери області, району, сільської території;

— налагодження комерційних зв'язків з зарубіжними партнерами в сфері науки, освіти і агровиробництва. Рішення, що приймаються на засіданнях Центру доводяться керівникам обласних, районних і сільських територій, навчальних закладів і громадських організацій аграрного профілю.

Обсяг фінансування Центру формується на етапі розробки програми наукового забезпечення агропромислового виробництва області за рахунок:

місцевих бюджетів; надходження коштів від виконання наукових інноваційно-інвестиційних регіональних програм і проектів, робіт здійснюваних на договірних засадах; благодійних внесків.

